

Ірина Володимирівна ЧЕРНИШ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
просп. Першотравневий, 24, к. 324, м. Полтава, 36011, Україна
irinachernysh@gmail.com
тел

РОЛЬ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Черниш, І. В. Роль туристичної галузі у розвитку національної економіки [Текст] / Ірина Володимирівна Черниш // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – №1. – С. 159-166. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті на основі узагальнення змісту міжнародних норм і точок зору вчених погруповано аргументи на користь пріоритетності та значущості туристичної галузі для розвитку національної економіки, обґрунтовано та надано характеристику функціональним сферам державної політики щодо збалансованого розвитку туристичної галузі та національної економіки. У результаті визнано очевидним, що надана характеристика функцій за сферами дозволяє проводити цілеспрямовану державну політику щодо розвитку туристичної галузі та національної економіки на засадах збалансування та превентивності тієї чи іншої сфери. При цьому не викликає сумнівів значення проведення виваженого ставлення уряду до регулювання розвитку туристичного бізнесу.

Ключові слова: галузь; державна політика; національна економіка; сфера; туризм.

Ірина Владимировна ЧЕРНЫШ

РОЛЬ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация

В статье на основе обобщения содержания международных норм и точек зрения ученых сгруппированы аргументы в пользу приоритетности и значимости туристической отрасли для развития национальной экономики, обоснованы и охарактеризованы функциональные сферы государственной политики по сбалансированному развитию туристической отрасли и национальной экономики. В результате становится очевидным, что предложенная функциональная характеристика позволяет проводить целеустремленную государственную политику относительно развития туристической отрасли и национальной экономики на основании сбалансированности и превентивности в той или иной сфере. При этом не возникает сомнений в значении взвешенного отношения правительства к регулированию развития туристического бизнеса.

Ключевые слова: отрасль; государственная политика; национальная экономика; сфера; туризм.

Iryna Volodymyrivna CHERNYSH

PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Management and Administration,
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University
Pershotravnevyi ave., 24, apart. 324, Poltava, 36011, Ukraine
E-mail: irinachernysh@gmail.com

THE ROLE OF THE TOURISM INDUSTRY IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Abstract

On the basis of the content of international norms and perspectives of scientists summarizing there have been grouped the arguments for the priority and importance of the tourism industry for the national economic development. There have been provided reasonable characteristics of functional areas of government policy on sustainable development of the tourism industry and the national economy. As a result, it has become obvious that the proposed functional characteristics allows the conduction of purposeful state policy on the development of the tourism industry and the national economy on the basis of the precautionary and balance of a sphere. The value of conducting a careful attitude of the government to regulate the development of tourism makes no doubt.

Keywords: industry; public policy; national economy; sector, tourism.

JEL classification: O25

Сучасний етап розвитку національної економіки будь-якої країни характеризується здатністю державних інституцій створювати передумови для здійснення суб'єктами господарювання комерційної діяльності як у сфері виробництва, так і у сфері обігу. За таких умов політика країни щодо розвитку національної економіки повинна бути однаково зорієнтованою на захист пріоритетних галузей виробничої та невиробничої сфер, створювати передумови задля досягнення суб'єктами господарювання цих галузей конкурентоспроможного рівня в умовах глобального простору, базуватися на використанні ефективних форм і методів державного регулювання пріоритетних для країни галузей.

При тому, що на цей час серед учених-економістів існують полярні точки зору відносно пріоритетності для розвитку національних економік галузей, де прихильники однієї наукової школи віддають перевагу сфері виробництва та, відповідно, галузям реального сектору економіки (промисловість, транспорт і зв'язок, сільське господарство, будівництво), а прихильники іншої – галузям невиробничої сфери, беручи до уваги тезу про «постіндустріальний шлях розвитку світового господарства на сучасному етапі», ми вважаємо за доцільне виокремити галузь, яка у собі об'єднує пріоритети розвитку як виробничої, так і невиробничої сфер. На нашу думку, саме такою галуззю на сучасному етапі розвитку національних економік є туризм, на пріоритеті розвитку якого й повинна бути сконцентрована державна політика уряду країни.

Власна думка автора відносно виділення саме цієї галузі в якості пріоритетної для розвитку

національної економіки на сучасному етапі спирається на безперечні аргументи, що містяться у прийнятих урядами цивілізованих країн Міжнародних актах та угодах. Зокрема: у Гаагській декларації з туризму від 1989 р. зазначено, що туризм перетворився на основний засіб міжособистісних зв'язків, політичних, економічних і культурних контактів, які стали необхідними внаслідок інтернаціоналізації усіх секторів життя націй [1, с. 5]; у Манільській декларації зі світового туризму наголошено на тому, що туризм безпосередньо впливає на соціальну, культурну, освітню та економічну сфери життя країн та їх міжнародних відносин [2, с. 103]; у Монреальській декларації «До гуманного та соціального бачення туризму» туризм взагалі розглядається в якості двигуна економічного розвитку, є «ключем до економічного процвітання» (Стаття 5), приносить користь «...соціально-економічному розвитку регіонів і громадян загалом» (Стаття 6), для регіонів забезпечує вигоди «економічного, соціального та культурного характеру» (Стаття 8), [3, с. 81-82]; у Глобальному етичному кодексі туризму, прийнятому в м. Сантьяго (Чілі) 1 жовтня 1999 р., туризм визначається не лише як чинник стійкого розвитку (зокрема – економічного зростання задля добробуту та задоволення потреб людей), що зазначено у статті 3 цього документу, але й як сфера, яка збагачує людство та його культурну спадщину, що доведено у статті 4 [4, с. 92-94]

Відтак, виходячи з аналізу змісту визначених міжнародних документів, можна стверджувати, що саме туристичну галузь можна вважати пріоритетною для будь-якої цивілізованої країни, уряд якої повинен сприяти її розвитку задля

підвищення рівня конкурентоспроможності як національної економіки, так й інших галузей як виробничих, так і невиробничих сфер, соціального та культурного рівня, природного та людського потенціалу.

Таке твердження, поруч із вищевикладеними аргументами, не можна вважати перебільшенням, виходячи з висловлених думок сучасних учених-економістів як в Україні (зокрема – Гатілової Л. І., Кифяка В. Ф., Колесник О. О., Леонт'євої Ю. Ю., Писаревського І. М., Роглева Х. Й., Томаневич Л. М., Федорченко В. Г., Цибух В. І., Чечель А. О.), так і в Російській Федерації (зокрема – Єгорова В. Є., Ільїна Н. І., Квартальнова В. А., Косолапова А. Б., Пироженко Н. Т.), що переконливо доведено змістом наукових праць [1; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19].

Водночас усі переконання вчених щодо значної ролі туристичної галузі в розвитку держав не систематизовані з точки зору впливу на сфери їх національних економік.

Отже, у статті на основі результатів сучасних досліджень, згруповано аргументи на користь пріоритетності та значущості туристичної галузі для розвитку національної економіки наступним чином: – переконання на основі доказів прибутковості галузі для формування державних бюджетів країн; – переконання на основі виділення пріоритету галузі серед усіх інших для окремих країн; – переконання на основі виділення провідного місця галузі серед інших галузей країни; – переконання на основі відбудови оптимістичного прогнозу розвитку галузі; – переконання на основі цифрових доказів із урахуванням частки галузі за різними об'єктами порівнянь (за аналогією до даних Всесвітньої туристичної організації (ВТО).

Як впливає зі змісту опрацьованих нами праць, тим чи іншим ученим обиралося від однієї до двох груп аргументів на користь пріоритетності та значущості туристичної галузі для розвитку національної економіки, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1. Аргументи на користь пріоритетності та значущості туристичної галузі для розвитку національної економіки

Група аргументів	Переконання за групами аргументів
Доказ прибутковості галузі для формування державних бюджетів країн	Туризм позитивно впливає на економіку країни та її розвиток через збільшення валютних надходжень до країни..., стимулювання припливу інвестицій [19, с. 125, 236]; швидкі темпи розвитку туризму забезпечують збільшення обсягу валютних надходжень до країни [5, с. 5; 1, с. 5].
Виділення пріоритету галузі серед усіх інших для окремих країн	У багатьох країнах туризм відіграє вирішальну роль при формуванні ВВП, створенні додаткових робочих місць та забезпечення зайнятості, активізації зовнішньоторговельного балансу [16].
Виділення провідного місця галузі серед інших галузей країни	Під впливом бурхливого розвитку інфокомунікаційних технологій і міжнародних економічних зв'язків туризм перетворився на одну із найбільш представницьких галузей світової економіки [8, с. 3]; на початку XXI ст. туризм за обсягами доходу справедливо посів третє місце серед провідних галузей світової економіки [9, с. 5]; функціональна роль туризму проявляється в тому, що він сприяє виникненню й розширенню інших видів діяльності [10, с. 13; 21]; в умовах сьогодення туризм є однією з провідних і найбільш динамічних галузей економіки [11, с. 12; 20]; туризм є однією з найбільш перспективних галузей серед інших галузей економіки [14, с. 37; 15, с. 75]; у світовій системі господарства туризм сьогодні посідає провідні позиції серед інших галузей економіки [22; 23, с. 23]; туризм стимулює та є каталізатором розвитку інших галузей економіки [16; 17, с. 33; 18, с. 4; 1, с. 5]; у світовій економіці туризм вийшов на позиції лідера, конкуруючи лише з видобутком нафти [19, с. 125].
Відбудова оптимістичного прогнозу розвитку галузі	Туризм є однією з перспективних галузей, частка якого щорічно зростає у ВНП на 4-5%, а тому, за прогнозами фахівців, у третьому тисячолітті туризм посяде перше місце у світовій практиці [15, с. 75]; за прогнозами, XXI ст. буде століттям туризму [22; 23, с. 23].
Цифрові докази з урахуванням частки галузі за різними об'єктами порівнянь	Частка туризму становить близько 10% світового валового національного продукту, 7% загального обсягу інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень і третину світової торгівлі послугами. Тому цій сфері діяльності приділяється все більше уваги [7, с. 10; 17, с. 20].

Вочевидь найбільш переконливим аргументом щодо значущості туристичної галузі для розвитку національної економіки можна вважати розуміння її провідного місця серед інших галузей, на що вказують як українські вчені-економісти О. О. Бондаренко, В. Ф. Кіфяк, О. О. Колесник,

Окремі з них поруч із цим аргументом виділяють такі докази на користь пріоритетності та значущості туристичної галузі для розвитку національної економіки, як її провідне місце в окремих країнах [16], обґрунтування пропорцій частки галузі за різними об'єктами порівнянь [17], доказів прибутковості галузі для формування державних бюджетів країн [19; 1]. Поєднання окремих груп із наведених аргументів є характерним для переконань на користь туристичної галузі таких учених, як В. С. Ковальський та Х. Й. Роглев в Україні [5; 7], та Н. І. Льїна у Російській Федерації [6]. А. Белінський [23] та Л. І. Гатілова [15] будують свої аргументації на прогнозі розвитку галузі. Слід звернути увагу на цифрові докази пріоритетності туристичної галузі, які наводяться наступним чином: за даними ВТО, туристична галузь використовує приблизно 7% світового капіталу (інвестицій), у ній створене кожне 16-те робоче місце, на неї припадає 11% споживчих видатків, вона надає 5% усіх податкових надходжень, для 40 країн світу вона є основним джерелом наповнення національного бюджету, а в 70 країнах входить до першої трійки галузей за цим показником, вона становить 12% загальносвітового валового продукту [24]. Саме цими цифрами у своїх дослідженнях оперують такі вчені, як О. О. Бондаренко, Н. І. Льїна, І. М. Писаревський, Х. Й. Роглев, В. Г. Федорченко, В. І. Цибух, [6; 7; 12; 13; 17; 22; 16], наводячи переконливі аргументи на користь значущості та необхідності розвитку туристичної галузі, додаючи при цьому, що індустрія туризму входить до числа трьох найбільших експортних галузей у світі [7, с. 10], за темпами зростання вона є економічним феноменом ХХ століття [11, с. 12; 12; 13, с. 80; 17, с. 20], у ній сконцентровано третину світової торгівлі послугами [17, с. 21], зайнято 10% працюючих [22].

З огляду на всі наведені аргументи можна вважати, що при відбудові державної політики на сучасному етапі слід розглядати їх у комплексі. Саме комплексне врахування наведених аргументів закладено в основу розвитку туристичної галузі в Україні, що відображено у Державній програмі розвитку туризму на 2002-2010 роки, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року №583, у Загальних положеннях якої підкреслюється наступне: «Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери в Україні,... є важливим

Ю. Ю. Леонтєва, О. О. Любіцева, І. М. Писаревський, Л. М. Томаневич, А. О. Чечель [8; 9; 10; 11; 14; 17], так і російські – В. Є. Єгоров, В. А. Квартальнов, А. Б. Косолапов, Н. Т. Пирошенко [16; 18; 19; 1], а також аналітики міжнародної агенції World Economic Forum [20].

чинником підвищення якості життя в Україні, утворення додаткових робочих місць, поповнення валютних запасів держави та підвищення її авторитету на міжнародній арені. Розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки...» [25, с. 5]. Приєднуючись до цих аргументів, український учений-економіст В. І. Биркович наголошує наступне: «Сьогодні туристична галузь в Україні є п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету, а в перспективі її питома вага може значно зрости» [26, с. 160].

Специфіка туристичної галузі, яка вміщує у собі виробництва як матеріальної, так і духовної сфер, що пов'язані з різними життєво важливими галузями діяльності, на думку Явкіна В. Г., зумовлює винятково складний і комплексний характер впливу туризму на національну економіку та підвищує відповідальність держав за ефективність їх туристичних зв'язків [27, с. 130-135].

Отже, виходячи з наведених аргументів і розглянутих передумов розвитку туристичної галузі на сучасному етапі можна визнати її пріоритетність для розвитку національної економіки будь-якої цивілізованої країни, серед яких Україна не є винятком, що підтверджено й результатами досліджень О. В. Музиченко-Козловської, у яких стверджується наступне: «Враховуючи велике значення туристичної галузі, Українська держава задекларувала її одним з пріоритетних напрямів розвитку національної економіки» [28, с. 3].

Підсумовуючи наведені вище аргументи щодо пріоритетного значення туристичної галузі для розвитку національної економіки, а також розглянуті передумови розвитку самої галузі дозволяють констатувати, що туризм однозначно як впливає, так і залежить від таких сфер, як економічна, соціальна (соціум), культурна, виховна (освітня), політико-правова, екологічна (природна). При цьому, специфіка галузі, виходячи з наведених аргументів, у яких ученими виділяється туризм в якості пріоритетної галузі серед усіх інших для винятково окремих країн, повинна враховувати й сферу територіального устрою – тобто регіональний аспект (рис. 1).

З нашої точки зору, саме з урахуванням цих сфер найбільш конкретно можна прослідкувати

вплив туристичної галузі на розвиток національної економіки – з одного боку, а з іншого – визначити саме ті, що потребують застосування відповідних форм і методів державного регулювання при відбудові державної політики на користь розвитку самої галузі.

Очевидно, що комплексність при визначенні ролі туристичної галузі з урахуванням усіх визначених сфер є підставою для формування державної політики, спрямованої на розвиток національної економіки.

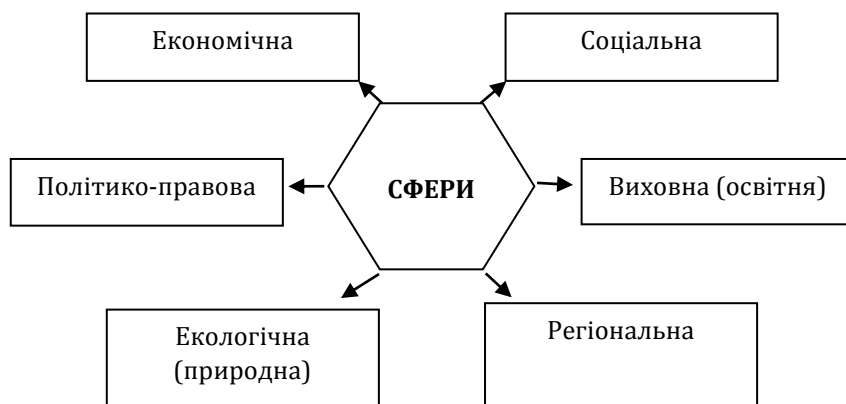

Рис. 1. Функціональні сфери державної політики щодо збалансованого розвитку туристичної галузі та національної економіки

Відповідно, у кожній сфері державна політика повинна зводитися до виконання економічних, соціальних, політико-правових, освітніх (виховних), екологічних, регіональних функцій

задня збалансованого розвитку туристичної галузі та національної економіки.

У таблиці 2 наведено характеристику визначених функціональних сфер.

Таблиця 2. Характеристика функцій державної політики щодо збалансованого розвитку туристичної галузі та національної економіки за сферами

Сфера	Характеристика функцій за сферою
Економічна	Розвиток в'їзного туризму задля надходження валюти до бюджету; розвиток галузей, споріднених із туристичною у туристичноорієнтованих регіонах.
Соціальна	Забезпечення зайнятості на засадах стимулювання суб'єктів туристичної галузі щодо створення нових робочих місць; формування політики підвищення рівня оплати праці у галузі.
Політико-правова	Формування позитивного іміджу країни задля залучення іноземних туристів та інвесторів.
Культурна	Відновлення та відродження історико-культурної спадщини у країні; створення умов для культурного обміну між країнами; забезпечення культурного обміну між представниками різних національностей.
Освітня (виховна)	Формування передумов розширення світогляду та розвитку інтелекту осіб, які користуються послугами туристичної галузі; розвиток туризму на засадах мирних, дружніх відносин між народами, вихованні підростаючого покоління; підготовка висококваліфікованих фахівців для галузі.
Екологічна (природна)	Досягнення екологічної рівноваги при розвитку туристичної галузі.
Регіональна	Формування видатків державного бюджету з пріоритетом для туристичноорієнтованих регіонів; налагодження партнерських стосунків між регіонами, де туризм розвивається максимальними темпами.

Очевидно, що надана характеристика функцій за сферами дозволяє проводити цілеспрямовану державну політику щодо розвитку туристичної галузі та національної економіки на засадах

збалансування та превентивності тієї чи іншої сфери. При цьому не викликає сумнівів значення проведення виваженої державної політики.

Список літератури

1. Косолапов А. Б. *Технология и организация туроператорской и турагентской деятельности* [Текст]: учеб. пособ. / А. Б. Косолапов. – М. : КНОРУС, 2008. – 288 с.
2. *Манильская декларация по мировому туризму* [Текст] // *Материалы Всемирной конференции по туризму*. – Мадрид, 1981. – С. 103.
3. *Монреальская декларация «К гуманному и социальному видению туризма»* [Текст] // *Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: збірник нормативно-правових актів / під заг. ред. проф. В. К. Федорченка*. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 80-84.
4. *Глобальный этический кодекс туризма / принят в Сантьяго (Чили) 1 октября 1999 г.* [Текст] // *Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: збірник нормативно-правових актів / під заг. ред. проф. В. К. Федорченка*. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 89 – 97.
5. *Державна програма розвитку туризму на 2002 – 2010 роки* [Текст] : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року № 583 // *Туристичні послуги в Україні: зб. нормат. актів*. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 5 – 22.
6. *Ильина, Н. И. Государственное регулирование развития туризма в России* [Текст] / Нина Ивановна Ильина: автореферат дис. канд. экон. наук по спец. 08. 00. 05 – Экономика и управление народным хозяйством. – Казань, Татарский институт содействия бизнесу, 2002. – 253 с. [Электронный ресурс]: Режим доступа http://tourlib.net/aref_tourism/ilina.htm
7. *Роглев, Х. Й. Основы готельного менеджменту* [Текст]: навч. посіб. / Х. Й. Роглев. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
8. *Леонт'єва, Ю. Ю. Формування та реалізація стратегії розвитку регіональної туристичної дестинації* [Текст]: дис. канд. экон. наук за спец. 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка / Леонт'єва Юлія Юріївна. – Харків; Харківська національна академія міського господарства, 2010. – 195 с.
9. *Кифяк, В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні* [Текст] / В. Ф. Кифяк – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
10. *Томаневич, Л. М. Організаційно-економічний механізм управління туристично-рекреаційними комплексами в Україні* [Текст]: дис. канд. экон. наук за спец. 08. 02. 03 – організація управління, планування і регулювання економікою / Томаневич Леся Миронівна. – Львів; Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – 175 с.
11. *Колесник, О. О. Статистичний аналіз ринку туристичних послуг* [Текст] : дис. канд. экон. наук за спец. 08. 00. 10 – статистика / Колесник Ольга Олександрівна. Київ; Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2011. – 192 с.
12. *Федорченко, В. Г. Реорганизацию – для консолидации* [Електронний ресурс] / В. Г. Федорченко // *Зеркало недели*. – 2005. – № 31 (559). – Режим доступу: www.zerkalo-nedeli.com – Назва з титул. екрана.
13. *Цибух, В. І. Державне регулювання у сфері туризму в Україні* [Текст] / В. І. Цибух // *Статистика України*. – 2005. – № 1. – С. 80–85.
14. *Чечель, А. О. Удосконалення державних механізмів управління розвитком туризму в Україні* [Текст] : дис. канд. наук з держ. Управління за спец. 25.00.02 – Механізми державного управління / Чечель Анна Олександрівна. – Донецьк: Донецька державна академія управління, 2004. – 177 с.
15. *Гатилова, Л. И. Развитие туризма в Украине: статистическая оценка* [Текст] / Л. И. Гатилова. – Донецьк, Вісник ДІТБ. – № 5. – 2001. – С. 74-80.
16. *Пироженко, Н. Т. Государственное регулирование развития туризма на федеральном и региональном уровнях* [Електронний ресурс] / Н. Т. Пироженко. – Режим доступу http://www.rusnauka.com/29_NIOXXI_2012/Economics/15_116815.doc.htm.
17. *Організація туризму* [Текст]: підручник / І. М. Писаревський, С. О. Погасій, М. М. Поколюдна та ін. ; за ред. І. М. Писаревського. – Х. : ХНАМГ, 2008. – 541 с.
18. *Егоров, В. Е. Государственно-правовое регулирование организованного туризма (историко-теоретическое правовое исследование)* [Текст]: монография / В. Е. Егоров. – Псков: Издательство ООО «ЛОГОС Плюс», 2011. – 112 с.
19. *Квартальнов, В. А. Теория и практика туризма* [Текст]: учебник / В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 672 с.
20. *Конкурентоспособность Украины на мировом рынке туризма* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prohotelia.com.ua/2009/05>.
21. *Любіцева, О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти)* [Текст] / О. О. Любіцева. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : „Альтерпрес”, 2003. – 436 с.
22. *Бондаренко, О. О. Державне регулювання туризму на регіональному рівні* [Електронний ресурс] / О. О. Бондаренко. – Режим доступу <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/3024>

23. Белинский, А. Прием – дело тонкое [Текст] / А. Белинский // Зеркало недели. -2003. – № 6. – С. 23
24. Всемирная туристская организация Объединенных Наций (UNWTO). UNWTO World Tourism Barometer [Электронный ресурс]. – Режим доступа: / <http://www.world-tourism.org>.
25. Про туризм [Текст] : закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР // Туристичні послуги в Україні: зб. нормат. актів. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 22 – 52.
26. Биркович, В. І. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні [Текст] / Віктор Іванович Биркович // Стратегічні пріоритети. – №4(5). – 2007. – С. 157 – 163.
27. Державне регулювання та стандартизація в туризмі [Текст]: монографія / В. Г. Явкін, В. П. Руденко, О. Д. Король та ін. – Чернівці: Рута, 2006. – 260с.
28. Музиченко-Козловська, О. В. Економічне оцінювання та регулювання туристичної привабливості території [Текст]: дис. канд. екон. наук за спец. 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою / Оксана Володимирівна Музиченко-Козловська. – Львів; Національний університет «Львівська політехніка», 2007. – 185 с.

References

1. Kosolapov, A. B. (2008). *Technology and organization of tour operator and travel agent activities*. Moscow: KNORUS.
2. *Manila Declaration on World Tourism*. (1981). *Proceedings of the World Conference on Tourism*. Madrid.
3. *Montreal Declaration "Towards a humane and social vision of tourism"*. *Rights of tourism in Ukraine: a collection of regulations* / (2002). Kyiv : Inter Yurinkom.
4. *Global Code of Ethics for Tourism / adopted in Santiago (Chile), October 1, 1999* // *Rights of tourism in Ukraine: a collection of regulations* (2002). Kyiv : Inter Yurinkom.
5. *State Tourism Development Programme for 2002 – 2010 years, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on April 29, 2002 № 583* (2008). *Tourism in Ukraine: Coll. normat. acts*. Kyiv : Inter Yurinkom.
6. Ilina, N. I. (2002). *State regulation of tourism development in Russia*. Kazan, Tatar Institute of Business Assistance. Retrieved September 15, 2013, from : http://tourlib.net/aref_tourism/ilina.htm.
7. Rohlyev, H. Y. (2005). *Basics of Hospitality Management: studies*. Kyiv : Condor.
8. Leont'yeva, J. Y. (2010). *Formulation and implementation of strategies for regional tourism destinations: Dis. Candidate of Economics. Specials. 08.00.05 – The development of productive forces and regional economy*. Kharkiv, Kharkiv National Academy of Municipal Economy.
9. Kyfyak, V. F. (2003). *The organization of tourism in Ukraine*. Chernivtsi : Literary Books XXI.
10. Tomanevych, L. M. (2005). *Organizational-economic mechanism of recreational complexes in Ukraine: Dis. candidate. Econ. Sciences specials. 08.02.03 – Organization of management, planning and regulation of the economy*. Lviv: Lviv National Ivan Franko University.
11. Kolesnik, O. O. (2011). *Statistical analysis of the tourism market: Dis. candidate. Econ. Sciences specials. 08.00.10 – Statistics*. Kyiv, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing.
12. Fedorchenko, V. (2005). *Reorganization – for the Consolidation*. *Mirror of the week*, 31 (559). Retrieved September 15, 2013, from : www.zerkalo-nedeli.com
13. Tsybukh, V. I. (2005). *State regulation of tourism in Ukraine*. *Statistics of Ukraine*, 1, 80-85.
14. Chechel, A. (2004). *Improving of public management mechanisms of tourism development in Ukraine: Dis. candidate. Science in the state. Managing special. 25.00.02 – The mechanisms of governance*. Donetsk: Donetsk State Academy of Management.
15. Gatilova, L. I. (2001). *Tourism development in Ukraine: a statistical evaluation*. *News of DITB*, 5, 74 – 80.
16. Pirozhenko, N. T. (2012). *State regulation of tourism development at the federal and regional levels*. Retrieved September 15, 2013, from : http://www.rusnauka.com/29_NIOXXI_2012/Economics/15_116815.doc.htm.
17. Pisarevskii, I. M., Pogasiy, S. A., Pokolodna, M. N. and others. (2008). *Organization of Tourism*. Kharkiv : KSAME.
18. Egorov, V. (2011). *State-legal regulation of organized tourism (historical and theoretical legal research)*. Pskov: Publishing, LLC "LOGO Plus".
19. Quartalnov, V. A. (2003). *Theory and practice of tourism*. Moscow: Finances and Statistics.
20. *Ukraine's competitiveness in the global tourism market*. (2009). Retrieved September 15, 2013, from : <http://prohotelia.com.ua/2009/05>.
21. Lyubitseva, O. O. (2003). *Tourism market (geospatial aspects)*. Kyiv: Alterpress.
22. Bondarenko, A. A. (n.d.). *State regulation of tourism at the regional level*. Retrieved September 15, 2013, from : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/3024>.
23. Belinsky, A. (2003). *Reception – is a delicate thing*. *Mirror of the week*, 6, 23.
24. *The World Tourism Organization of the United Nations (UNWTO)*. UNWTO World Tourism Barometer. (2013). Retrieved September 15, 2013, from : <http://www.world-tourism.org>.

-
25. *The Law of Ukraine "About tourism" from September 15, 1995 324/95-VR number. Tourism in Ukraine: Coll. normat. Acts. (2008). Kyiv : Inter Yurinkom.*
 26. *Byrkovych, V. I. (2007). Improving government regulation of tourism development at the regional level. Strategic Priorities, № 4 (5), 157-163.*
 27. *Yavkin, V. G., Prudenko, V., Korol, O. D. and others. (2006). State regulation and standardization in tourism. Chernivtsi: Ruta.*
 28. *Muzichenko-Kozłowska, A. (2007). Economic evaluation and management of tourist attractiveness: Dis. candidate. Econ. Sciences specials. 08.02.03 – organization management, planning and regulation of the economy. Lviv: National University "Lviv Polytechnic".*

Стаття надійшла до редакції 09.10.2013 р.